

KEMÉNY ARANKA

TÜZFALRA NYÍLÓ ABLAK

(Szuly Gyula, 1917–2016)

„Botlanak a jelmezesek
farsangidőn hajnalig jártuk
álarccal arc is elveszett
kifejező kiáltó ránc fut
hajnalok hajnalán fagyott
álarcok maguk lettek arcok
verejtékük kiütközött
ránc írása szégyenre vallott...”
Álarccal arc is (részlet)

A vers kéziratán maga jegyezte oda: „1978. februárius 16.” Az idei farsang végén, február 15-én, kilencvenkilencedik életévében elhunyt Szuly Gyula (Rüblein Richárd) költő, író.

1917. május 11-én született Budapesten. Gyermek- és diákkorának emlékei a Vízivároshoz kötődtek. Az itt megélt harmincöt évének ifjú bohémvilágát örökölte meg *A Krisztinaváros lovagjai* (2004) című regényében, amely a kijózanító sorozásokkal ér véget. Apjához hasonlóan ő is jogi végzettséget szerzett, a második világháború előtt bírósági fogalmazóként dolgozott, pedig már diákként is csak a zene és a költészet érdekelt. Juhász Gyula felolvasását a Zeneakadémia Ady-estjén még gyermekfejjel látta-hallotta, de élete végéig nem felejtette el. 1945 januárjában korábbi diáktársaival együtt begyűjtötték a Vannay-zászlóaljba. Ő megmenekült, de társait, köztük kedves barátját elveszítette a harcokban. Tragikus történetüket megírta a *Háttér a vár* és ennek magyarzatát adó *A Háttér a vár háttere* című, még kiadatlan, az OSZK Kézirattárában megtalálható munkájában.

Az 1945 utáni, ínséges időkben gramofonesteket szervezett lakásukon, míg 1951 májusában ki nem telepítették egész családját. E Jászapátihoz kötődő, 1994-ben is eleven emlékeit sajátos groteszk stílusban írta meg *Semmi-alsó megállóhely* című könyvében.

A kitelepítés után is kirekesztve 1957-től 1969-ig a Lipótmezőn dolgozott kézbe-

sítőként, szabadidejében irodalmi előadásokat tartott, s verset és novellát írt. Barátokra lelt az intézetben Avar Pál és Balla László személyében, költőtársai közül Hajnal Anna, Solymos Ida is felfedezték tehetségét. 1960-ban Bartos Tibor ajánlásával jutott el Garai Gáborhoz, aki az *ÉS* versrovatában *Bartók* című művét közölte 1961-ben, s ezt követően folyamatosan jelentek meg írásai. Az alkotáshoz munkájából is nyert ihletet, amikor a hetvenes években a Fiatalokorúk Nevelőintézetében és a Fővárosi Gyermek- és Ifjúságvédő Intézetnél (GYIVI) kapott állást, ahol iskolorúk jogi védelmét látta el bírósági tárgyalásokon.

A kilencvenes évektől publikált a *Lyukásorában* és a *Holmiban* is. *Kő és kenyér* című első és egyetlen verseskötetét Varga Domokos mutatta be 1999-ben. Sokat jelentett számára a régóta nélkülözött elismerés. Pályáját szétforgácsolta ugyan a háború és a kitelepítés, de az írás és a zene, a barátaival folytatott beszélgetések mindig táplálták derűjét. Az utolsó tizenöt esztendőben segítőkész barátira lelt Litván Péter személyében, akinek verseit és írásait diktálta. Emlékezeit, felolvasását és életútjának csaknem huszonnégy órányi hanganyagát a Petőfi Irodalmi Múzeum (PIM) Médiatára őrzi.

A melankólia és az ironia hangja, a türelés vegyes érzelmei, az életigenlés és a búcsú halk zenéje árad soraiban:

„Mi marad? Drága világítás
egy éjjel-nappal éjsötét szobában,
még oda is átmentett kedély,
mely attól jó, hogy annak született.
(A konyha asztalához közelebb
a fény, és ott olvasni is lehet.)
A vendégeket
is legjobb a konyhában fogadni.

Szemlélődés? Az is marad!
Nyisd ki a konyhaajtót,
és a szobában tárd ki szélesebbre
a tűzfalra nyíló ablakodat.”

A régi fényében pompázó épület a Forster Gyula Nemzeti Örökségvédelmi és Vagyongazdálkodási Központ fennhatósága alatt 2015 decemberében újra kitartha kapuit a látogatók előtt. Tiszadob Szabolcs-Szatmár-Bereg megye legnyugatibb települése, közvetlenül a festői Tisza-holtág partján fekszik. A több évszázados falu nevezetessége az Andrassy-kastély, amelynek helyreállítása hosszú éveken át zajlott hazánk egyik legnagyobb volumenű kastélyrekonstrukciójaként.

A romantikus stílusú kastély Meinig Arthur építész tervei alapján 1880 és 1885 között épült hazánk miniszterelnöke és az Osztrák–Magyar Monarchia első külügyminisztere, gróf Andrassy Gyula megbízásából. A terveket határozottan felügyelő grófot a Loire menti kastélyok ihlették, amelyeket az 1848-as forradalom és szabadságharc utáni száműzetése során látogatott meg. A gróf 1890-ben bekövetkezett halálakor a kastély már készen állt, csak a belső berendezés és a park kialakítása maradt fiára, a kastély örökösére: ifjabb Andrassy Gyula grófra. A gróf és családja az év nagy részét ebben a műtárgyakkal gazdagon ékesített épületben töltötte.

A gyönyörű kastély azonban nem maradt meg eredeti formájában az utókor számára. Az első világháború után, 1918-ban fegyveres forradalmárok betörték a nagy kapuját, teljes bútorzatát összetörték, az ablakokat belövéldözték. Összeválták a velencei tükröket, csillárokat, szobrokat és kerámiákat, a drága festményeket és a könyveket megsemmisítették, széthordták. A gróf – úgy mondják – nem is jött soha többé a tiszadobi kastélyba.

A második világháború végén román katonai kórházat telepítettek ide, s a háború után állami tulajdonba került. 1948-ban háromszáz osztrák gyermek nyaralt itt, majd egy éven át görög menekültek gyermekei laktak benne. 1950-től a közelmúltig gyermekvárosként működött. A gyermekváros 2007-ben a településen belül modern, új épületbe költözött.